

Social Innovation Evaluation Tool: A Case Study of The Healthy Subdistrict Project of the Thai Health Promotion Foundation

เครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม กรณีศึกษาโครงการตำบลสุขภาพ

ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

Piyawat Charoensak^{1,*}, Nisa Rattanadilok Na Phuket², Natthachanaphong Teanworakoon³, Pariyakorn Pansuk⁴,
and Chalermphon Chongwitookit⁵

ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์^{1,*}, นิสรา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต², ณัฐชนพงษ์ เตียรวรงค์³, ปรียากร พันธุ์สุข⁴ และ เฉลิมพล จงวิทุกิจ⁵

¹⁻⁵ThaiHealth Promotion Foundation

¹⁻⁵สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

Article Info	ABSTRACT
Article history: Received: May 19 th , 2025 Revised: August 21 st , 2025 Accepted: August 30 th , 2025 Published: August 31 st , 2025	This research aims (1) to review the body of literature on the evaluation of social innovation and (2) to design an evaluation instrument for social innovation. The Healthy Subdistrict Project of the Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth) is employed as a case study and primary data source for analysing and constructing the proposed instrument. The study adopts a mixed qualitative approach—document analysis and qualitative inquiry—collecting empirical evidence through in depth interviews with 20 key informants and verifying the data by means of member checking. Findings indicate that the social innovation evaluation instrument comprises four essential sections that together allow a concise yet comprehensive synthesis of community based innovation: (1) General Information – project profile and project management system. (2) Social Innovation – type and thematic focus of the innovation, target beneficiaries, and innovation leadership. (3) Social Impact – outcomes mapped against the Sustainable Development Goals (SDGs). and (4) Policy Recommendations – actionable suggestions for scaling and institutional support.
Keywords: Social Innovation, Healthy Subdistrict Project, Evaluation Instrument	
Corresponding Author: Piyawat Charoensak, ThaiHealth Promotion Foundation *Email: bank.crk@gmail.com	

This is an open access article under
the CC BY-NC-SA license.

คำสำคัญ:

นวัตกรรมทางสังคม, โครงการ
ตำบลสุภาพะ, เครื่องมือการ
ประเมิน

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินนวัตกรรมทางสังคมและเพื่อออกแบบเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม โดยใช้กรณีศึกษาโครงการตำบลสุภาพะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์และออกแบบเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 20 คน ในการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบซ้ำ (Member checking) ผลการศึกษาพบว่าเพื่อให้สามารถสรุปนวัตกรรมชุมชนได้ เครื่องมือในการประเมินนวัตกรรมทางสังคม ควรจะประกอบไปด้วย 4 ส่วนสำคัญ ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการและระบบการจัดการโครงการ ส่วนที่สอง นวัตกรรมทางสังคม ได้แก่ ประเภทนวัตกรรม ประเด็นนวัตกรรม กลุ่มเป้าหมายของนวัตกรรม และผู้นำนวัตกรรม ส่วนที่สาม ผลกระทบต่อสังคมของนวัตกรรมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และ ส่วนที่สี่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บทนำ (Introduction)

สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) เป็นหนึ่งในหน่วยงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีการดำเนินการจัดทำงานโครงการและสร้างนวัตกรรมในชุมชนท้องถิ่น มีเครือข่ายที่อยู่มากกว่า 3,000 แห่ง ทั่วประเทศ ดังนั้นจึงมีการเกิดขึ้นของโครงการจำนวนมาก มีการผลิตสื่อสาธารณะ มีการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมไปถึงการจัดทำการถ่ายทอดสดความรู้เพื่อให้หน่วยงานหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมถึงอย่างไรก็ตามสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) มีความพยายามที่จะรวบรวมการทำงานของโครงการทั้งหมดเข้าด้วยกัน แต่ปัจจุบันการรวบรวมนวัตกรรมชุมชนยังมีข้อจำกัด ทั้งเรื่องของการจัดประเภทหมวดหมู่ นวัตกรรม รวมไปถึงการสื่อสารที่ยังไม่ลงถึงกลุ่มบุคคลภายนอก (Third Party) เท่าที่ควร ดังนั้นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินนวัตกรรมทางสังคมทั้งในและต่างประเทศจะช่วยให้สามารถออกแบบเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม ที่จะสามารถทำให้รวบรวมนวัตกรรมชุมชนของโครงการทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ประโยชน์ในการทำระบบสื่อสารนวัตกรรมชุมชนเพื่อสร้างคลังปัญญาที่เป็นประโยชน์ต่อไป

การออกแบบเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม ในการศึกษาครั้งนี้เลือกใช้โครงการตำบลสุภาพะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นแพลตฟอร์มต้นแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมชุมชนที่มีข้อมูลเชิงประจักษ์และเครือข่ายพื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมทางสังคมก็มีความหลากหลายทั้งในแงุ่มบริบทพื้นที่ แ่งุมพันธกิจของหน่วยงาน ดังนั้นนิยามของนวัตกรรมทางสังคม การจัดแบ่งประเภทนวัตกรรมทางสังคม ประเด็นที่จัดทำ หน่วยประเมินที่เป็นมาตรฐาน ก็มีความแตกต่างกันไปตามแงุ่มที่ต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบนิยามนวัตกรรมทางสังคมของสำนักงานกองทุนสนับสนุน

การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แล้วหน่วยงานต่างประเทศอื่น ๆ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างที่กำลังไป แต่ความคล้ายคลึงกันในเรื่องการตั้งต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและชุมชน เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย โดยนวัตกรรมทางสังคมตามนิยามของ Bund et al. (2015) กล่าวถึงผลลัพธ์ของนวัตกรรมทางสังคมจะต้องก่อให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินการสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ในขณะที่ European Commission (2013) อธิบายว่านวัตกรรมทางสังคมจะต้องส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ในสังคมและช่วยสร้างรูปแบบการดำเนินการทางสังคมใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ World Economic Forum (2016) ว่านวัตกรรมทางสังคมนั้นจะเกิดขึ้นตามกลไกการขับเคลื่อนสังคม สำหรับบริบทของประเทศไทย มุมมองต่อนวัตกรรมทางสังคม Charoensak (2025) ได้ให้คำจำกัดความว่า นวัตกรรมทางสังคมหรือนวัตกรรมเพื่อสังคม เป็นคำที่มีนิยามไปในทิศทางเดียวกับนวัตกรรมชุมชน ซึ่งสะท้อนว่านวัตกรรมเหล่านี้จะเป็นสะพานที่เชื่อมจุดเจ็บ (Pain Point) เฉพาะพื้นที่ ให้กลายเป็นพลังสร้างสรรค์ด้วยทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ ช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนสำหรับประเด็นท้าทายเฉพาะในพื้นที่

ทั้งนี้การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินนวัตกรรมทางสังคมและการออกแบบเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม ไม่ใช่เพียงการรวบรวมข้อมูลและนำเสนอเท่านั้น แต่ต้องการสร้างกระบวนการในการลดช่องว่างของการสรุปประเด็นและงานที่กระจุกกระจาย และเป็นการต่อยอดงานของสำนักงานสนับสนุนชุมชน (สำนัก 3) อีกทั้งยังสร้างความต่อเนื่องในการทำงาน เพื่อยกระดับและพัฒนาคลังปัญญาที่จะสามารถเป็นคลังข้อมูลและคลังสมองให้กับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่จะสามารถนำข้อมูลชุดความรู้ นวัตกรรมชุมชน และองค์ความรู้ทั้งหมด และเพื่อใช้ในการต่อยอดและสร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาคน ชุมชน และสังคม ของผู้ใช้ประโยชน์จากข้อมูล ทั้งนี้ สำนักงานสนับสนุนชุมชน (สำนัก 3) ดำเนินการภายใต้แผนสุขภาวะชุมชน ยึด 2 หลักการในการแปลงการดำเนินงานของแผนสุขภาวะชุมชนสู่ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ คือ ใช้พื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา (Area-Based Development-ABD) และคำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบายของชุมชนท้องถิ่น (Health in All Policies-HiAP) (Rattanadilok Na Phuket & Samukkethum, 2023) โดยการเลือกใช้โครงการตำบลสุขภาวะ เป็นกรณีศึกษาจะช่วยทดสอบความเหมาะสมของเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคมที่พัฒนาขึ้น และสะท้อนศักยภาพการขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม จะเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำหรับการประเมินผลนวัตกรรมชุมชนของพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกัน ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นและต่อยอดการใช้งานได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์งานวิจัย (Research Objectives)

เพื่อทบทวนนวัตกรรมทางสังคม โดยใช้โครงการตำบลสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้นแบบการประเมิน

3. การทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

3.1 นิยามของนวัตกรรมทางสังคม

Charoensak (2025) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ว่าหมายถึง นวัตกรรมชุมชน เป็นสะพานที่เชื่อมจุดเจ็บ (Pain Point) เฉพาะพื้นที่ ให้กลายเป็นพลังสร้างสรรค์ด้วยทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ โดยนวัตกรรมชุมชนจะช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนสำหรับประเด็นท้าทายเฉพาะในพื้นที่ การสร้างนวัตกรรม

ไม่ใช่การสร้างสิ่งที่ยิ่งใหญ่ แต่เป็นการสร้างผลกระทบเชิงบวกที่ยิ่งใหญ่เพื่อคนในชุมชนท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

Nesta (2008) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ว่าหมายถึง การพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อปัญหาหรือความต้องการของสังคม โดยเป็นสินค้า บริการ การริเริ่มสิ่งใหม่ โครงสร้างองค์กร หรือการทำให้ระบบบริการสาธารณะสามารถสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย หรือจัดส่งบริการสาธารณะ ให้ถึงมือของผู้ที่มีความต้องการรับบริการสาธารณะนั้น ๆ

Global Innovation Fund (2024) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ว่าหมายถึง รูปแบบทางธุรกิจใหม่ ๆ นโยบาย เทคโนโลยี ข้อมูลเชิงลึกด้านพฤติกรรม หรือการขนส่งสินค้าหรือบริการที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ขาดโอกาส หรือวิธีการใด ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการระบุและพัฒนาปัญหาทางสังคมได้มีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการในปัจจุบัน

Social Innovation Exchange (2024) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ว่าหมายถึง การใช้แนวทางแบบพหุนิยมในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนที่สุดในสังคม โดยดึงเอาจุดเด่นจากทุกภาคส่วนมาประยุกต์ใช้ ซึ่งมักเกิดขึ้นในพื้นที่หรือบริบทที่เชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันของผู้คนโดยนำประสบการณ์และมุมมองที่หลากหลายมาผสมผสานเพื่อหาทางออกที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ThaiHealth Official (2018) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ว่าหมายถึง การทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการ แนวคิด กระบวนการใหม่สร้างการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council (2022) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ว่าหมายถึง นวัตกรรมในลักษณะสินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการนวัตกรรมการทำงานใหม่ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม โดยก่อให้เกิดการลงมือปฏิบัติหรือการมีส่วนร่วมและการพัฒนาของผู้คนในสังคมไปด้วยกัน

ทั้งนี้จากการศึกษาได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ว่าหมายถึง การคิดค้นและนำผลิตภัณฑ์ บริการ ระบบหรือกระบวนการทำงาน ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาหรือเติมเต็มความต้องการของสังคมและชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน โดยหัวใจหลักอยู่ที่การร่วมมือกันจากทั้งระหว่างคนในพื้นที่และเครือข่ายในหลายภาคส่วน เพื่อทำให้แนวทางดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นได้จริงในระยะยาว

3.2 ประเภทของนวัตกรรมทางสังคม

National Innovation Agency Academy MOOCs (n.d.) ได้ทำการจำแนกประเภทของนวัตกรรมไว้ 3 ประเภท ดังนี้

- 1) ผลิตภัณฑ์นวัตกรรม (Product Innovation) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้และเป็นรูปธรรม มีความใหม่และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วโดยการต่อยอดและยกระดับประสิทธิภาพ หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ก็ได้
- 2) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึง การใช้หรือสร้างสรรค์กระบวนการใหม่ขึ้นมา ไม่จำเป็นต้องเกิดผลิตภัณฑ์ใหม่แต่กระบวนการต้องมีความใหม่ ต้องสามารถลดขั้นตอนหรือเพิ่มขั้นตอน แต่ได้ประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

3) นวัตกรรมบริการ (Service Innovation) หมายถึง การบริการใหม่ การให้คุณค่าใหม่ หรือประสบการณ์ใหม่ โดยหัวใจสำคัญของนวัตกรรมบริการคือการหลอมรวมเพื่อให้ได้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ อาจจะไม่สามารถจับต้องได้ แต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

National Innovation Agency Academy MOOCs (n.d.) ได้ทำการจำแนกประเภทของนวัตกรรมไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ ชิ้นงานใหม่ หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือชิ้นงานเดิมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2) นวัตกรรมกระบวนการ หมายถึง แนวทาง วิธีการ รูปแบบใหม่ที่ทันสมัยมากขึ้น อาจจะเป็นการลดขั้นตอน หรือเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ต่างออกไปจากเดิม เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3) นวัตกรรมพื้นที่ต้นแบบ หมายถึง พื้นที่ที่มีการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพ ที่สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการเรียนรู้และขยายผลในวงกว้าง หรือเพื่อสร้างผลสำเร็จซ้ำในลักษณะเดียวกัน

4) นวัตกรรมเทคโนโลยีและระบบดิจิทัล หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในงานสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างแพลตฟอร์ม เพื่อสร้างความยั่งยืนควบคู่ไปกับการตอบโจทย์ประเด็นทางสุขภาพในมิติที่หลากหลาย

TEPSIE (2014) ได้ทำการจำแนกประเภทของนวัตกรรมไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1) การบริการหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Services and Products) หมายถึง นวัตกรรมทางสังคมที่ตอบสนองความต้องการในหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม

2) แนวปฏิบัติใหม่ (New Practices) หมายถึง เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่เป็นแนวปฏิบัติแบบใหม่ที่ต้องใช้ความเป็นมืออาชีพเข้ามาช่วยเหลือ ทำให้เกิดบทบาทหรือความสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมาในสังคม

3) กระบวนการใหม่ (New Process) หมายถึง เป็นนวัตกรรมทางสังคมด้านกระบวนการในการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่

4) กฎหมายและกฎระเบียบใหม่ (New Rules and Regulations) หมายถึง นวัตกรรมทางสังคมด้านกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ซึ่งเป็นการจัดทำกฎหมายใหม่ที่ตอบสนองสิทธิของประชาชน

ทั้งนี้จากการศึกษาได้ทำการจำแนกประเภทของนวัตกรรมไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น หรือพัฒนาต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถสร้างคุณค่าในรูปแบบใหม่

2) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึง แนวทางหรือวิธีการในการดำเนินโครงการ รูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยมองที่วิธีการทำงานภายในชุมชน

3) นวัตกรรมเชิงระบบ (System Innovation) หมายถึง การจัดวางระบบคณะทำงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน ได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

4. วิธีดำเนินงานวิจัย (Research Methodology)

การศึกษาเรื่อง “เครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม กรณีศึกษาโครงการตำบลสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ” ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) (Charoensak, 2024) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลเพิ่มเติมหลังจากวิเคราะห์เอกสาร เพื่อปรับปรุงเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้การ

เก็บข้อมูลอยู่ในช่วงของความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) และความพอเพียงของข้อมูล (Data Sufficiency) (Nastasi & Schensul, 2005) จำนวน 20 คน จากเจ้าหน้าที่และนักวิชาการโครงการตำบลสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยใช้ข้อคำถามถึงโครงสร้างที่ผ่านการหาค่าความเที่ยงตรง (Index of Item–Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

การจัดกระทำข้อมูล ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล โดยจะนำบทสัมภาษณ์มาทำการลดทอนข้อมูล (Data Reduction) และ ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบข้อมูล จะเน้นไปที่การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เพื่อใช้ข้อมูลในการปรับปรุงเครื่องมือการประเมินวัตรกรรมทางสังคม หลังจากนั้นก็ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Thematic Analysis ประกอบด้วย 6 ระยะ คือ (1) ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (2) การสร้างรหัสเริ่มต้น (3) ค้นหาหมวดหมู่ (4) ทบทวนหมวดหมู่ที่เป็นไปได้ (5) การกำหนดและตั้งชื่อหมวดหมู่ และ (6) การจัดทำรายงาน (Braun & Clarke, 2006)

โดยการศึกษานี้มีข้อจำกัด ดังนี้ (1) ความเฉพาะเจาะจงของบริบท แบบประเมินนี้ถูกออกแบบจากกรณีศึกษาโครงการตำบลสุขภาวะและกรอบงานของ สสส. จึงอาจไม่เหมาะสมกับพื้นที่ / องค์การที่มีโครงสร้างสภาพปัญหา และวัฒนธรรมต่างออกไป แต่สามารถลดผลกระทบได้ด้วยการเทียบเคียงผลงานระหว่างพื้นที่และจำกัดการประยุกต์ใช้ในระดับชาติหรือสากลให้เหมาะสม (2) อาศัยข้อมูลจากการรายงานตนเอง (Self-Reported) การประเมินโดยใช้แบบประเมินนี้พบว่าหลายหัวข้อให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมายและให้เหตุผลด้วยตนเอง โดยไม่มีกลไกตรวจสอบภายนอก แต่สามารถลดผลกระทบได้ด้วยการตรวจสอบแบบหลายระดับและหลายกลุ่มผู้ประเมิน ทั้งนี้แนวทางในการลดข้อจำกัด สามารถแก้ไขได้ด้วยการจัดทำคู่มือคะแนน (rating manual) และฝึกอบรมผู้ประเมินให้ใช้เกณฑ์เดียวกัน ทดลองใช้กับพื้นที่หลากหลายขนาด/ บริบท แล้ววิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงทางสถิติ กำหนดน้ำหนักตัวชี้วัดตามความสำคัญผ่านกระบวนการ Delphi หรือ AHP พิจารณาใช้ข้อมูลเสริมจากแหล่งภายนอก เช่น เอกสารราชการ ฐานข้อมูลสุขภาพ ฯลฯ เพื่อลดอคติการรายงานตนเอง ด้วยวิธีการต่าง ๆ นี้ แบบประเมินจะมีความน่าเชื่อถือสูงขึ้น และใช้ได้กว้างขวางขึ้นในงานวิจัยและการปฏิบัติจริง

5. ผลการวิจัย (Results)

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ อีกทั้งยังใช้ข้อมูลของโครงการตำบลสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ระบบการจัดการโครงการ ประเภทนวัตกรรม ประเด็นนวัตกรรม กลุ่มเป้าหมายของนวัตกรรม ผู้นำนวัตกรรม ผลกระทบต่อสังคมของนวัตกรรมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จึงสามารถสรุปเครื่องมือการประเมินวัตรกรรมทางสังคม ดังนี้

5.1 ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไป

1. ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ

ผลการวิจัย ดัง Table 1.

Table 1. Project Information

ที่	หัวข้อ	ข้อมูล
1	ข้อมูลหน่วยงาน	ชื่อหน่วยงาน
		ตำบล
		อำเภอ
		จังหวัด
2	ข้อมูลโครงการ	ชื่อโครงการ
		ที่มาและปัญหา (ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านการปกครอง)
		เป้าหมายและวัตถุประสงค์
		บทบาทความร่วมมือ (ชื่อ)
		– ท้องถิ่น
		– ท้องที่
– ประชาชน/องค์กรชุมชน		
– หน่วยงานภาครัฐ		

2. ระบบการจัดการโครงการ

ผลการวิจัย ดัง Table 2.

Table 2. Project Management System

ที่	ประเด็น	รายละเอียด
1	ปัจจัยนำเข้าสู่ความสำเร็จของโครงการ (Input)	
2	กระบวนการไปสู่ความสำเร็จ (Process)	
3	ผลลัพธ์ของความสำเร็จ (Output)	
4	ผลกระทบต่อสังคมที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและสังคม (Outcome)	
5	แนวทางการดำเนินการในอนาคต (Feedback)	

5.2 ส่วนที่สอง นวัตกรรมทางสังคม

1. ประเภทนวัตกรรม

1.1 ข้อคำถามเพื่อการประเมินประเภตนวัตกรรม

ผลการวิจัย ดัง Table 3.

Table 3. Questions for assessing innovation types

ที่	ข้อความถาม	กรณำทำ เครื่องหมาย (✓)	เหตุผล
1	โครงการมีผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงการใช้ทรัพยากรในชุมชน		
2	ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาใหม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มหรือแก้ปัญหาในชุมชนได้		
3	มีการต่อยอด ปรับปรุง หรือสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น		
4	ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาจนมีความแตกต่างจากสิ่งที่เคยมีในชุมชน		
5	โครงการนำเสนอขั้นตอนหรือกระบวนการใหม่ที่ไม่เคยใช้ในชุมชน		
6	กระบวนการที่นำมาใช้สามารถลดต้นทุนหรือเพิ่มผลผลิตในชุมชน		
7	มีการบูรณาการวิธีการทำงานในลักษณะใหม่ที่ช่วยแก้ปัญหาที่ซับซ้อนภายในชุมชน		
8	แนวทางการทำงานภายในโครงการได้รับการยอมรับว่าเพิ่มประสิทธิภาพ		
9	โครงการมีการจัดวางระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนและโปร่งใส		
10	มีการดึงภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม		
11	มีการประสานงานระหว่างกลุ่มคณะทำงานอย่างเป็นระบบ		
12	โครงการมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม		
13	พื้นที่ดำเนินโครงการได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ		
14	โครงการมีการจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้มาเรียนรู้		
15	พื้นที่มีระบบหรือกระบวนการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นได้		
16	มีหลักฐานการเข้ามาเรียนรู้หรือศึกษาดูงานจากพื้นที่อื่น		

หมายเหตุ: ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่สอดคล้องกับประเด็นนั้น ๆ และได้โปรดอธิบาย

1.2 สรุปผลการประเมินประเภทนวัตกรรม

ผลการวิจัย ดัง Table 4.

Table 4. Summary of innovation evaluation results

ที่	ประเด็นหลัก	นิยาม	กรณำทำ เครื่องหมาย (✓)	เหตุผล
1	นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation)	ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น หรือพัฒนาต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถสร้างคุณค่าในรูปแบบใหม่		

Table 4. Summary of innovation evaluation results (Cont.)

ที่	ประเด็นหลัก	นิยาม	กรณำทำ เครื่องหมาย (✓)	เหตุผล
2	นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation)	แนวทางหรือวิธีการในการดำเนินโครงการ รูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยมอง ที่วิธีการทำงานภายในชุมชน		
3	นวัตกรรมเชิงระบบ (System Innovation)	การจัดวางระบบคณะทำงานและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน ได้ อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ		

หมายเหตุ: ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่สอดคล้องกับประเด็นนั้น ๆ และได้โปรดอธิบาย

2. ประเด็นนวัตกรรม

ผลการวิจัย ดัง Table 5.

Table 5. Innovation Issues

ที่	ประเด็นหลัก	นิยาม	กรณำทำ เครื่องหมาย (✓)	เหตุผล
1	ด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม	การจัดการขยะ อาหารปลอดภัย ทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ดิน น้ำ และพลังงานในชุมชน เพื่อป้องกันและรับมือ กับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ		
2	ด้านการพัฒนา คุณภาพชีวิต	การเข้าถึงสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่า เทียม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มเป้าหมายใน ชุมชน		
3	ด้านเศรษฐกิจ ชุมชน	การส่งเสริมการประกอบอาชีพ การมีรายได้ การออมและ การจัดการหนี้สินครัวเรือน การจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อ ยกระดับรายได้ของครัวเรือนและชุมชน		
4	ด้านเกษตรกรรม ยั่งยืน	การเพิ่มผลผลิต สร้างหลักประกัน และเข้าถึงทรัพยากร ทางการเกษตร การลดสารเคมีและมลพิษทางการเกษตร ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมด้วยเกษตรยั่งยืน		
5	ด้านการจัดการ สุขภาพชุมชน	การส่งเสริมการป้องกันทางสุขภาพทางกายและจิตใจ การ จัดการโรคติดต่อ ลดอัตราการตายจากปัจจัยเสี่ยง อาทิ อุบัติเหตุ บุหรี่ไฟฟ้า และยาเสพติด		

Table 5. Innovation Issues (Cont.)

ที่	ประเด็นหลัก	นิยาม	กรณำทำ เครื่องหมาย เหตุผล (✓)
6	ด้านการท่องเที่ยว และวัฒนธรรม	การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตลอดจนการ ประชาสัมพันธ์เชิงพื้นที่ การดูแลและส่งเสริมมรดกทาง วัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีของชุมชน	
7	ด้านการจัดการภัย พิบัติ	การจัดการสถานการณ์ภัยพิบัติ ภาวะฉุกเฉิน หรือการเฝ้า ระวังโรคอุบัติใหม่ เพื่อสร้างความปลอดภัยและลดการ สูญเสียโดยทางตรงและทางอ้อม	
8	ด้านเทคโนโลยีและ ระบบดิจิทัล	การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอำนวยความสะดวก เพื่อหนุนเสริมการทำงานและสร้างความยั่งยืน เพื่อ แก้ปัญหาเชิงสุขภาพะชุมชน	

หมายเหตุ: ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่สอดคล้องกับประเด็นนั้น ๆ และได้โปรดอธิบาย

3. กลุ่มเป้าหมายของนวัตกรรม

ผลการวิจัย ดัง Table 6.

Table 6. Target groups of innovation.

ที่	กลุ่มเป้าหมาย	กรณำทำ เครื่องหมาย (✓)	อธิบายการดำเนินการ
1	ผู้สูงอายุ		
2	เด็กและเยาวชน		
3	ผู้นำชุมชนท้องถิ่น		
4	วัยแรงงาน		
5	กลุ่มเปราะบาง		

หมายเหตุ: ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่สอดคล้องกับประเด็นนั้น ๆ และได้โปรดอธิบาย

4. ผู้นำนวัตกรรม

ผลการวิจัย ดัง Table 7.

Table 7. Innovation Leader

ที่	ผู้นำเด่น (ชื่อ-สกุล)	ความถนัดเฉพาะทาง
1		
2		
3		
4		

5.3 ส่วนที่สาม ผลกระทบต่อสังคมของนวัตกรรมตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)

ผลการวิจัย ดัง Table 8.

Table 8. Social Impact of Innovations on Sustainable Development Goals (SDGs).

เป้าหมาย	ชื่อเป้าหมาย	นิยาม	กรรณำทำ เครื่องหมาย (✓)		อธิบาย การ ดำเนินการ
			โดยตรง	บางส่วน	
1	ขจัดความยากจน (No poverty)	ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่			
2	ขจัดความหิวโหย (Zero hunger)	ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทาง อาหารและยกระดับโภชนาการ และ ส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน			
3	มีสุขภาพและความ เป็นอยู่ที่ดี (Good health and well- being)	สร้างหลักประกันการมีสุขภาพที่ดี และ ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนใน ทุกช่วงวัย			
4	การศึกษาที่เท่า เทียม (Quality education)	สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มี คุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอด ชีวิต			
5	ความเท่าเทียมทาง เพศ (Gender equality)	บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และ เพิ่มบทบาทของสตรีและเด็กหญิงทุกคน			

Table 8. Social Impact of Innovations on Sustainable Development Goals (SDGs). (Cont.)

เป้า หมาย	ชื่อเป้าหมาย	นิยาม	กรรณำทำ		อธิบาย การ ดำเนินกร
			เครื่องหมาย (✓)		
			โดยตรง	บางส่วน	
6	การจัดการน้ำและ สุขาภิบาล (Clean water and sanitation)	สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการ สุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้ สำหรับทุกคน			
7	พลังงานสะอาดที่ทุก คนเข้าถึงได้ (Affordable and clean energy)	สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึง พลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อ หาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน			
8	การจ้างงานที่มีคุณค่า และการเติบโตทาง เศรษฐกิจ (Decent work and economic growth)	ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้าง งานเต็มที่และ มีผลิตภาพ และการมี งานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน			
9	อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้าง พื้นฐาน (Industry, Innovation, Technology and Infrastructure)	สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความ ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริม การพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุม และยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม			
10	ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced inequality)	ลดความไม่เสมอภาคภายในและ ระหว่างประเทศ			
11	เมืองและถิ่นฐาน มนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable cities and communities)	ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน			
12	แผนการบริโภคและ การผลิตที่ยั่งยืน (Responsible consumption and production)	สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิต และการบริโภคที่ยั่งยืน			

Table 8. Social Impact of Innovations on Sustainable Development Goals (SDGs). (Cont.)

เป้า หมาย	ชื่อเป้าหมาย	นิยาม	กรรณำทำ		อธิบนำ การ ดำเนินการ
			เครื่องหมาย (✓)		
			โดยตรง	บางส่วน	
13	การรับมือนำการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate action)	ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น			
14	การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (Life below water)	อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน			
15	การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (Life on land)	ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ			
16	สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (Peace, justice and strong institutions)	ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ			
17	ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the goals)	เสริมความเข้มแข็งให้แก่งานความร่วมมือระหว่างประเทศและหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน			

หมายเหตุ: ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่สอดคล้องกับประเด็นนั้น ๆ และได้โปรดอธิบนำ
หมายเหตุ2: 'โดยตรง' หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากงานมากกว่า 70% และ 'บางส่วน' หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากงานไม่เกิน 30%

5.4 ส่วนที่สี่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัย ดัง Table 9.

Table 9. Policy recommendations

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	รายละเอียดและแนวทางปฏิบัติ		
		ระยะเร่งด่วน (3–6 เดือน)	ระยะสั้น (6–12 เดือน)	ระยะกลาง-ยาว (1–3 ปี)
1				
2				
3				

6. สรุปผลการวิจัย (Conclusion)

เครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม เกิดจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ อีกทั้งยังใช้ข้อมูลการดำเนินโครงการของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับแก้เครื่องมือให้สอดคล้องกับบริบทของการประเมินนวัตกรรมชุมชน จึงสามารถสรุปเครื่องมือการประเมินนวัตกรรมทางสังคม ได้ 4 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย 1. ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ จะมีการกรอกข้อมูลของข้อมูลหน่วยงานและข้อมูลโครงการ 2. ระบบการจัดการโครงการ จะมีการกรอกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยนำเข้าสู่ความสำเร็จของโครงการ (Input) กระบวนการไปสู่ความสำเร็จ (Process) ผลลัพธ์ของความสำเร็จ (Output) ผลกระทบต่อสังคมที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและสังคม (Outcome) และแนวทางการดำเนินการในอนาคต (Feedback)

ส่วนที่สอง นวัตกรรมทางสังคม ประกอบด้วย 1. ประเภทนวัตกรรม ช้อย่อย 1.1 ข้อคำถามเพื่อการประเมินประเภทนวัตกรรม ได้แก่คำถาม 16 ข้อที่ผ่านการทำ IOC ขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ช้อย่อยที่ 1.2 สรุปผลการประเมินประเภทนวัตกรรม ได้แก่ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) นวัตกรรมเชิงระบบ (System Innovation) 2. ประเด็นนวัตกรรม ได้แก่ประเด็น 8 ข้อที่ครอบคลุมมิติสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง 3. กลุ่มเป้าหมายของนวัตกรรม ได้แก่ ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ผู้นำท้องถิ่น วิทยากร และกลุ่มเปราะบาง

ส่วนที่สาม ผลกระทบต่อสังคมของนวัตกรรมตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ยึดข้อมูลตาม United Nations (2025) ประกอบด้วย 17 ข้อ เพื่อใช้เป็นมาตรฐานสากลในการประเมิน อีกทั้งยังเป็นทิศทางและเป้าหมายของแผนที่ 6 แผนสุขภาพชุมชนในการสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ส่วนที่สี่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ปรับใช้มาจากรายงานปิดโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อให้เข้าใจทิศทางในอนาคตของนวัตกรรมชุมชนที่มีการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว

7. อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไป ข้อ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ เป็นส่วนที่ปรับใช้มาจากรายงานปิดโครงการของโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อให้ผู้ประเมินทราบ

ถึงข้อมูลหน่วยงานและข้อมูลโครงการที่ต้องการประเมินนวัตกรรมทางสังคม ทั้งนี้บทบาทความร่วมมือในส่วนของท่านที่ ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน จะต้องระบุให้ชัดเจนเพื่อให้เห็นถึงบทบาทความร่วมมือที่จะนำไปสู่การเกิดขึ้นของนวัตกรรมชุมชน

ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไป ชื่อ ระบบการจัดการโครงการ เป็นส่วนที่ปรับใช้มาจาก SIMPACT Framework: กรอบการทำงานสำหรับการประเมินผลกระทบทางสังคมแบบครบวงจร (SIMPACT, 2016) และ Logic Model & Theory of Change: เครื่องมือสำหรับทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยพิจารณาจาก เป้าหมาย กลยุทธ์ และผลลัพธ์ (RESINDEX, 2014) อีกทั้งการศึกษาของ Rattanadilok Na Phuket & Samukkethum (2023). ด้วยรูปแบบ PASSION Model มีประเด็นที่เสนอแนะให้มีการทบทวนประเด็นการขับเคลื่อนภายในโครงการตำบลสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ผู้ประเมินสามารถทราบถึงการจัดการนวัตกรรมชุมชน ทั้งกระบวนการ และทำให้ผู้ที่ทบทวนนวัตกรรมชุมชนเข้าใจภาพรวมของนวัตกรรมชุมชนได้อย่างชัดเจน

ส่วนที่สอง นวัตกรรมทางสังคม ข้อ 1. ประเภทนวัตกรรม ข้อย่อย 1.1 ข้อคำถามเพื่อการประเมินประเภทนวัตกรรม เป็นส่วนที่ออกแบบข้อคำถามให้สอดคล้องกับข้อสรุปประเภทนวัตกรรมทางสังคม โดยในส่วนนี้ ข้อที่ 1–4 จะเป็นข้อสรุปของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ข้อที่ 5–8 จะเป็นข้อสรุปของนวัตกรรมกระบวนการ ข้อที่ 9–12 จะเป็นข้อสรุปของนวัตกรรมเชิงระบบ และ ข้อที่ 13–16 จะเป็นข้อสรุปของนวัตกรรมที่จะยกระดับเป็นพื้นที่ต้นแบบได้ ในส่วนนี้เป็นข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เพื่อต้องการลดอคติต่อการเลือกประเภทนวัตกรรม จึงเสนอแนะให้มีการทำแบบประเมินเพื่อเลือกหัวข้อที่ตรงกับนวัตกรรมที่ประเมินมากที่สุด

ส่วนที่สอง นวัตกรรมทางสังคม ข้อ 1. ประเภทนวัตกรรม ข้อย่อย 1.2 สรุปผลการประเมินประเภทนวัตกรรม มีการแบ่งประเภทของนวัตกรรม โดยมีการปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของชุมชน ซึ่งใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังนี้ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) และ นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) ปรับใช้จาก National Innovation Agency Academy MOOCs (n.d.), Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council (2022), TEPSIE (2014) และ นวัตกรรมเชิงระบบ (System Innovation) ปรับใช้จาก MIT ADT University (2021)

ส่วนที่สอง นวัตกรรมทางสังคม ข้อ 2. ประเด็นนวัตกรรม มีการแบ่งประเด็นของนวัตกรรม โดยปรับใช้จากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเชื่อมโยงกับประเด็นการทำงานตามแผนการทำงานของสำนัก 3 สสส. รวมไปถึงการประเมินทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น โดยในแต่ละประเด็น มีการปรับใช้จาก Rattanadilok Na Phuket & Samukkethum (2023); MIT ADT University (2021), National Innovation Agency (2019), Thai Health Promotion Foundation, n.d., Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council (2022), Rattanadilok Na Phuket & Charoensak (2023) และ Saenserm et al. (2024)

ส่วนที่สอง นวัตกรรมทางสังคม ข้อ 3. กลุ่มเป้าหมายของนวัตกรรม เป็นส่วนที่ปรับมาจาก แผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และแผนหลัก (พ.ศ. 2566–2570) กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ แผนที่ 6 แผนสุขภาพชุมชน (Thai Health Promotion Foundation, 2022) ในประเด็นส่วนของกลุ่มเป้าหมายให้มีความเชื่อมโยงกับบริบทของการประเมินนวัตกรรมชุมชน จึงสามารถสรุปประเด็นออกมาได้ 6 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ผู้นำท้องถิ่น หน่วยงาน และกลุ่มเปราะบาง

ส่วนที่สอง นวัตกรรมทางสังคม ข้อ 4. ผู้นำนวัตกรรม มีการปรับใช้จากกรอบแนวคิดกระบวนการในการเกิดนวัตกรรมสังคม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Office of National Higher Education Science

Research and Innovation Policy Council, 2022) ทั้งนี้เป็นการอธิบายว่า นวัตกรรมเกิดจากการที่ชุมชนมองเห็นโอกาสหรือความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง จึงเกิดการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ซึ่งจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมและการตัดสินใจของคนในชุมชน รวมถึงกำหนดว่าแนวคิดนวัตกรรมใดจะถูกพัฒนาบ้างและเป็นไปในทิศทางใดบ้าง ซึ่งมีการกำหนดผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญ ประกอบด้วยไปด้วย ผู้รู้เริ่มนวัตกรรม ประชาชนและสาธารณชน และหน่วยงานรัฐและหน่วยงานนโยบาย

ส่วนที่สาม ผลกระทบต่อสังคมของนวัตกรรมตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ว่าควรมีการประเมินนวัตกรรมทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงกับมาตรฐานของโลก นั่นคือการประเมินตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยเครื่องมือการประเมินนี้ใช้ข้อมูลเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ตาม United Nations (2025) อีกทั้งยังเป็นทิศทางและเป้าหมาย ระยะ 10 ปี ตามแผนหลัก (พ.ศ. 2566–2570) กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ แผนที่ 6 แผนสุขภาพชุมชน (Thai Health Promotion Foundation, 2022) ในการสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ส่วนที่สี่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เป็นส่วนที่ปรับใช้มาจากรายงานปิดโครงการของโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทั้งนี้หลังการดำเนินการโครงการเสร็จสิ้นก่อนการประเมินนวัตกรรมทางสังคม โครงการต่าง ๆ จะมีสรุปผลการดำเนินการและเสนอแนะเกี่ยวกับผลการดำเนินการที่ผ่าน การประเมินนวัตกรรมทางสังคมจำเป็นต้องนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเข้ามาประกอบรวมด้วยเพื่อให้เข้าใจทิศทางในอนาคตของนวัตกรรมชุมชนที่มีการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว

8. เอกสารอ้างอิง (References)

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.
- Bund, E., Gerhard, U., Hoelscher, M., & Mildenberger, G. (2015). A Methodological Framework for Measuring Social Innovation. *Historical Social Research*, 40.3, 48–78.
- Charoensak, P. (2024). *Happiness of Thai Older Workers*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. CUIR at Chulalongkorn University. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/86531>. (In Thai)
- Charoensak, P. (2025). *Community Innovation*. Learn Kon Tai. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=694616350106104&set=pb.100086732341370.-2207520000&type=3>. (In Thai)
- European Commission. (2013). *Guide to Social Innovation*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2776/72046>.
- Global Innovation Fund. (2024). *2023 Impact Report*. <https://boundless-glider.files.svdcn.com/production/uploads/PDF-Documents/Impact-Reports/Global-Innovation-Fund-2023-Impact-Report.pdf>.
- MIT ADT University. (2021). *Types of Social Innovation*. <https://mitidinovation.com/blog/type-of-social-innovation>.

- Nastasi, B. K., & Schensul, S. L. (2005). Contributions of Qualitative Research to the Validity of Intervention Research. *Journal of School Psychology*, 43(3), 177–195. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2005.04.003>.
- National Innovation Agency Academy MOOCs. (n.d.). *Innovation 101*. <https://moocs.nia.or.th/course/innovation-101>. (In Thai)
- National Innovation Agency. (2019). *Appropriate Social-Impact Indicators*. <https://social.nia.or.th/wp-content/uploads/2019/12/Index.pdf>. (In Thai)
- Nesta. (2008). *Social Innovation: New Approaches to Transforming Public Services*. https://media.nesta.org.uk/documents/social_innovation.pdf.
- Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council. (2022). *Social Innovation Indicator Framework Report (2021–2022)*. <https://stiic.sti.or.th/wp-content/uploads/2022/09/Report-Social-Innovation-Indicator-Framework-ตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคม-โดยฝ่ายข้อมูล-สอวช-PDF.pdf>. (In Thai)
- Rattanadilok Na Phuket, N., & Charoensak, P. (2023). Childent and Youths for Strong Community Creation. *Journal of MCU Social Science Review*, 12(2), A95–A104. (In Thai)
- Rattanadilok Na Phuket, N., & Samukkethum, S. (2023). Developing Model of Healthy Tambon Project Thai Health Promotion Foundation Implementation. *School of Administrative Studies Academic Journal*, 6(4), 54–71. (In Thai)
- RESINDEX. (2014). *A Regional Index to Measure Social Innovation*. https://sinnergjak.org/wp-content/uploads/2014/06/2014_RESINDEX_eng.pdf.
- Saenserm, K. S., Rattanadilok Na Phuket, N., Charoensak, P., & Chongwithukit, C. (2024). A Social-Capital Analysis Tool for Developing Strong Local Communities. *Thai Health Promotion Journal*, 3(3), 230–238. (In Thai)
- SIMPACT. (2016). *Social Innovation Evaluation Toolbox*. https://www.simpact-project.eu/tools/toolbox_evaluation_web.pdf.
- Social Innovation Exchange. (2024). *People-Powered Change: Insights from the Social Innovation Indaba 2024*. <https://socialinnovationexchange.org/wp-content/uploads/2025/01/SIX-Indaba-Report.pdf>.
- TEPSIE. (2014). *Social Innovation Theory and Research: A Guide for Researchers*. https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2015/04/YOFJ2785_Tepsie_A-guide_for_researchers_06.01.15_WEB.pdf.
- Thai Health Promotion Foundation. (2022). *Master Plan (2023–2027)*. Thai Health Promotion Foundation Press. (In Thai)
- Thai Health Promotion Foundation. (n.d.). *Health Promotion Innovation*. <https://dol.thaihealth.or.th/File/media/ad3467fc-baa5-45df-ad36-27d03eca863b.pdf> (In Thai)
- ThaiHealth Official. (2018). *Social Innovation: A Survival Option for Thai Health*. Thai Health Promotion Foundation. <https://www.thaihealth.or.th/?p=238250>. (In Thai)
- United Nations. (2025). *Sustainable Development Goals*. <https://sdgs.un.org/goals>.
- World Economic Forum. (2016). *Social Innovation: A Guide to Achieving Corporate and Societal Value*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Social_Innovation_Guide.pdf.